

Indkøb og

bæredygtighed

går hånd i hånd

KAN MAN SIGE, at man arbejder med bæredygtighed, hvis man ikke har fokus på den miljøbelastning, som ligger forud for ens egen brug af et produkt? Hvis man ikke ser på, hvordan ens producenter og leverandører agerer i forhold til miljøet og de samfund, som de er en del af? Det er en problematik, som de senere år er blevet mere og mere påtrængende – både i den offentlige debat og på offentlige og private direktionsgange.

Sagen er, at de fleste store danske virksomheder typisk ligger i midten eller toppen af værdikæden og dermed er storforbrugere af materialer, komponenter og dele, som er udvundet og forarbejdet i andre lande. Hvis produktionen i disse lande sker uden hensyn til miljø og mennesker, så gør det kun en lille forskel i det samlede billede, at der er orden på miljø og sikkerhed i den danske del af produktionen.

Størrelse betyder noget

Hvad angår miljøbelastningen ved forbrug ved vi fra en ny undersøgelse foretaget af Region Hovedstaden og Niras, at næsten 80 procent af klimafodaftrykket for en gennemsnitlig borger i regionen stammer fra borgerens forbrug af varer og services. Det samme regnestykke for virksomheder er svært at stille op, fordi det vil svinge meget mellem brancher, mellem industri og serviceerhverv og andre forskelle, men undersøgelsen konkluderer, at regionens virksomheders største CO₂-udledning foregår via indkøb af importerede varer.

Det professionelle indkøb beløber sig til svimlende summer. En simpel søgning hos Danmarks Statistik viser således, at danske private og offentlige virksomheder i løbet af 2008 købte ind for mere end 2.300 milliarder kroner. Beløbet er trods krisen næppe faldet drastisk siden →

Størstedelen af forbrugeres og virksomheders miljøbelastning stammer fra forbrug, så hvis vi skal rykke i en bæredygtig retning, er det vigtigt at stille krav om miljørigtige og socialt ansvarlige produkter og services

Af Rikke Dreyer, formand for Forum for Bæredygtige indkøb og chefkonsulent for miljø- og energirådgivning i SKI (Statens og Kommunernes Indkøbs Service A/S)

→ da. Omfanget viser, at indkøbere har et meget stort ansvar. Ikke blot for at tænke på klima, miljø eller sociale hensyn isoleret set, men for at arbejde ansvarligt og helhedsorienteret, som det ligger i bæredygtighedsbegrebet.

I så fald kan denne købekraft blive en enorm forandringskraft, der kan drive omfattende sociale og miljømæssige, men også økonomiske forandringer og forbedringer i fremtiden – både i Danmark og i resten af verden. Forbedringer så som færre farlige stoffer i tøj og andre produkter, sundere mad, færre klimaforandringer, bedre vilkår for arbejdere i ulande er nogle af eksemplerne, der kan nævnes. Men økonomiske forbedringer så som lavere brændstofudgifter, lavere energiforbrug, bedre produkter, mindre spild og bortskaffelsesomkostninger og højere vækst baseret på produktion af bæredygtige teknologier er lige så vigtige at tage med, når vi taler om en bæredygtig udvikling.

Gode krav er vejen frem

For at trække i den rigtige retning skal virksomheder og organisationer vælge produkter og tjenesteydelser, der i deres livscyklus fra tilblivelse, anvendelse og bortskaffelse tager mest muligt hensyn til treenigheden af miljømæssige, sociale og økonomiske konsekvenser. Det er naturligvis lettere sagt end gjort, men at begynde at stille krav til leverandørerne spiller en stor rolle.

Øgede krav om bæredygtighed er vigtige af mange grunde, som rækker videre end det enkelte, konkrete indkøb. Dels viser man andre indkøbere og beslutningstagere, at det er muligt og fordelagtigt at vælge mere bæredygtigt, og dels skubber man markedet i en mere bæredygtig retning. Sidstnævnte betyder eksempelvis, at ny grøn teknologi får lov at erstatte den gamle, at mere bæredygtige løsninger udbredes, og at leverandører får mere lyst til at udvikle endnu mere bæredygtige produkter. Disse ting er med til at drive væksten frem og sikre samfundets velstand – samtidig med at de yder et bidrag til en bæredygtig udvikling.

I dag er det i både offentlige og private virksomheder primært inden for miljøområdet, der stilles krav. Det er et vigtigt skridt på vejen, men

På hjemmesiden www.ansvarligeindkob.dk finder du:

- Grønne indkøbsvejledninger til 46 forskellige produktområder.
- Initiativer til at fremme social ansvarlighed.
- Hjælp til at spare på alle former for energiforbrug.
- Råd om krav til leverandører og implementering af bæredygtige indkøb.
- Kriterier til brug i udbudsmaterialet ved offentlige indkøb.
- Guider til etiske og omkostningseffektive bæredygtige indkøb.
- Information om miljømærker.

Besparelsespotentialer i det offentlige

Det offentliges elregning er:

- I alt ca. 7 mia. kr. om året (elpris 1,6 kr./kWh ekskl. moms).
- Heraf staten ca. 560 GWh/år eller 900 mio. kr.

Besparelsespotentialer på det offentliges elregning ved energieffektive indkøb:

- Besparelsespotentialer: ca. 2 mia. om året (heraf staten ca. 250 mio. kr. om året)
- Energieffektive indkøb 500 GWh/år (staten ca. 70 GWh/år)
- Drift/udskiftning/renovering af tekniske anlæg 750 GWh/år (staten ca. 90 GWh/år)
- God forretning: Tilbagebetaling ≤ 4 år.

Kilde: Elsparepotentialer for energirigtige indkøb i staten, 2006, samt Elsparefondens Handlingsplan 2009. Baseret på elpris = 1,6 kr./kWh ekskl. moms

vi må ikke glemme, at bæredygtighed også kræver social og økonomisk ansvarlighed.

Offentlige forpligtet til at stille miljøkrav

Indkøbere i alle offentlige institutioner er underlagt to lovkrav om at stille miljøkrav, når de køber ind. Det ene er EU-Kommissionens direktiv om fremme af renere og mere energieffektive køretøjer, der kræver, at køretøjets miljøeffekt og energiforbrug i hele sin levetid skal indgå i indkøbsbeslutningen. Andre EU-regler betyder i øvrigt, at der kun må stilles krav til egenskaber ved produktet, ikke til den måde som producenten i øvrigt driver sin forretning på.

Det andet lovkrav er paragraf 6 i miljøbeskyttelsesloven, der foreskriver, at offentlige myndigheder i forbindelse med anlægsarbejde, drift, indkøb og forbrug skal virke for, at samfundsudviklingen sker på et bæredygtigt grundlag.

For alle statslige institutioner gælder også et cirkulære om energieffektivisering, som forpligter dem til at reducere energiforbruget med ti procent i forhold til forbruget i 2006 og udøve energieffektiv adfærd – herunder at indkøbe energieffektive produkter. I sine rammekontrakter har Statens Indkøb (SI) og SKI desuden indarbejdet Global Compact, der er FN's ti generelle principper for samfundsansvarlighed.

Den danske stat har desuden tilsluttet sig EU's frivillige mål om, at halvdelen af de offentlige indkøb inden for ti vareområder skal være grønne i 2010. Det drejer sig om rengøringsprodukter og -tjenesteydelser, bygge- og anlægsarbejde, elektricitet, catering og fødevarer, haveartikler og gartneriudrustning, it-udstyr til kontorer, kopipapir og grafisk papir, tekstiler, transport og møbler.

Frivillige ordninger i det offentlige

Ud over det offentliges lovpligtige indsats findes en række frivillige ordninger i offentlig regi, hvis antal afspejler, at især miljøhensyn er en høj prioritet. Alle kommuner og regioner har således frivillige aftaler med Klima-, Energi- og Bygningsministeriet om at købe energieffektive produkter, ligesom 86 kommuner er enten såkaldte klimakommuner – organiseret af Danmarks Naturfredningsforening – eller har indgået en kurveknækkeraftale med Go' Energi og dermed er forpligtede på energieffektive indkøb og mål for energibesparelser og CO₂-reduktioner.

Sammen med Miljøministeriet har kommunerne i København, Odense og Aarhus dannet Partnerskabet for grønne indkøb, som også andre kommuner kan tilslutte sig. Her fastsættes hvert år mål for grønne indkøb – foreløbig inden for seks vareområder. Eksempelvis skal alle rengøringsmidler overholde kriterierne i enten svane- eller blomstermærket.

Desuden er seks kommuner med i Green City-samarbejdet, der blandt andet har som mål at gøre mindst 75 procent af kommunens fødevarerforbrug økologisk i 2012, og foreløbig to kommuner er certificeret som Grøn Transportkommune af Transportministeriet. På det sociale område bruger mange kommuner FN's ILO-konventioner til at fremme ordentlige arbejdsforhold hos leverandørerne, og fem kommuner er som såkaldte Fairtrade Byer forpligtet på en række etiske krav.

Krav og forpligtelser i det private

For private virksomheder er der ikke lovfæstede regler om at købe miljøvenligt eller bæredygtigt ind, selv om andre love som arbejdsmiljøloven eller markedsføringsloven indirekte kan spille en rolle.

To nye undersøgelser udført af henholdsvis Forum for Bæredygtige Indkøb og Dansk Indkøbs- og Logistik Forum (DILF) viser dog begge,

Fakta om Forum for Bæredygtige Indkøb

Forum for Bæredygtige Indkøb er sat i verden for at støtte ledere, indkøbere og leverandører i at løfte den bæredygtige udfordring. Det gøres blandt andet ved at formidle og skabe overblik over de væsentligste værktøjer og erfaringer, der allerede findes inden for bæredygtige indkøb. Forummet arbejder desuden med at belyse barriererne for bæredygtige indkøb og finde måder at fjerne dem på.

Bag forummet står Miljøministeriet, og et stort antal offentlige og private indkøbere og leverandører i Danmark er repræsenteret i forummets styregruppe gennem brancheforeninger og andre organisationer (se hvilke på www.ansvarligeindkob.dk). Forummet henvender sig til alle interesserede. Det er gratis at være medlem og dermed holde sig orienteret om bæredygtige indkøb og deltage i forummets aktiviteter.

Transport - indkøb af varebiler hos Post Danmark

Post Danmark har på et år udskiftet 36 procent af de biler, der kører ud med breve og pakker, til nye varebiler med klassens bedste brændstoføkonomi, partikelfiltre og en såkaldt "start og stop"-funktion, så motoren går ud, når bilen holder stille. Dermed opnås en dokumenteret forbedring af brændstofudnyttelsen på 20 procent, og Post Danmark sparer årligt 11 millioner kroner. Bilerne er et vigtigt bidrag til Post Danmarks mål for CO₂-reduktion.

at omkring 50 procent af indkøberne i private virksomheder arbejder med miljøhensyn i deres indkøb. Det gælder eksempelvis Scandic-hotellerne, som er en stærk drivkraft i markedet for svanemærkede produkter, ATP's mål om 75 procent økologiske råvarer i kantinen og Danske Banks indkøbskriterier for en række produkter. Inden for den sociale dimension arbejder et stigende antal virksomheder med et etisk regelsæt (code of conduct), som leverandører skal forpligte sig til at overholde.

Desuden er p.t. 20 private virksomheder med i Go' Energis Kurveknækker Erhverv om indkøb af energiforbrugende udstyr og apparater.

Hvordan stiller man krav om bæredygtighed?

Når man giver sig i kast med at indføre bæredygtighedskrav i sine indkøbskriterier, kan det for nogle virke lidt uoverskueligt. Det kan synes svært at gennemskue, hvad man skal satse på og hvordan. Den gode nyhed er derfor, at mange har været i samme situation før!

Især når vi taler miljøhensyn, findes der en lang række værktøjer og erfaringer, som man kan trække på. Det gælder f.eks. produktvejledningerne fra EU, Miljøstyrelsen og miljømærkerne Svanen og Blomsten, som tit kan bruges direkte i en kravs specifikation. Man kan også bruge værktøjer fra Go' Energi, Videncenter for grøn it, Center for Grøn Transport, Klimakompasset og mange flere. At udbrede disse og mange andre meget brugbare ressourcer er et kernepunkt i Forum for Bæredygtige Indkøbs arbejde, og man kan lære dem alle bedre at kende på forummets hjemmeside, www.ansvarligeindkob.dk.

Inden for social ansvarlighed findes der færre kilder til støtte sig til, men det bør ikke afholde fra at tage stilling til den dimension af sine indkøb.

Min erfaring er, at leverandører tager godt imod skærpede miljøkrav og er åbne for andre bæredygtighedskrav af de grunde, som jeg tidligere har nævnt. Men de betoner samtidig, hvor vigtigt det er, at indkøbere stiller ensartede krav i stedet for hver især at opfinde den dybe tallerken. I det hele taget er det en rigtig god ide at tage en dialog med sine leverandører, når man skal gøre sin indkøbspolitik mere bæredygtig. Vi kommer nemlig længst, når både efterspørgselsiden og udbudssiden sætter fokus på bæredygtighed. ■